

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ ОСВІТИ ТА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК [378.147:811.111]:004

Ілона Костікова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ORCID ID 0000-0001-5894-4846

DOI 10.24139/2312-5993/2018.02/003-013

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СЛОВНИКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мета статті полягає у виявленні теоретичного підґрунтя ефективності використання електронних словників на заняттях з англійської мови. Методи дослідження: аналіз, систематизація тощо. Результати дослідження: з'ясування засад, переваг, недоліків використання електронних словників, розкриття класифікації електронних словників. Практичне значення дослідження: методичні поради використання електронних словників. Висновок: ефективність упровадження електронних словників ґрунтується на обізнаності, досвіді, системності їх використання. Перспективи подальших наукових розвідок полягають у вивченні питань інтеграції електронних словників для різного контингенту користувачів.

***Ключові слова:** використання, ефективність, навчання, електронний словник, англійська мова, методичні поради, викладач, студент.*

Постановка проблеми. Як відомо, словники, що з'явилися ще за часів шумерської цивілізації і, постійно змінюючись та вдосконалюючись, дійшли до наших днів – це одне з найдавніших і найвідоміших досягнень світу. Робота зі словником – один із засобів навчання англійської мови, у процесі якого відбувається засвоєння знань на основі аналізу й дослідження словникових статей. Цей вид роботи є одним із найдоступніших прийомів формування лексичної, граматичної, соціокультурної компетенцій.

Використання досягнень сучасної комп'ютерної лексикографії у процесі навчання англійської мови є необхідним. Актуальність теми даної роботи полягає в тому, що останнім часом все гостріше постає доцільність оптимізації процесу викладання англійської мови з використанням сучасних технологій [1], а такий дидактичний засіб, як електронні словники, як правило, виходить за межі навчально-методичного комплексу, проте він стає сполучною ланкою не тільки між дидактикою, методикою, мовознавством, інформатикою, а й між навчанням, інтелектуальним розвитком та ерудицією особистості.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасні українські науковці з питань вивчення англійської мови – Ю. Г. Білецька [2], І. І. Костікова [5], А. О. Маслюк [7], Л. І. Морська [8], А. В. Шибя [10] – наголошують на необхідності

впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема електронних, які прискорюють і полегшують вивчення англійської мови.

В останніх проведених дослідженнях було презентовано власний певний досвід використання електронних словників у процесі вивчення англійської мови [3; 4; 6]. Однак, невирішеною частиною цього досить актуального питання залишається аналіз теоретичного підґрунтя ефективності використання електронних словників та необхідність методичних рекомендацій щодо їх упровадження.

Мета статті – виявити теоретичне підґрунтя ефективності використання електронних словників на заняттях з англійської мови. Для вирішення вказаної мети поставили такі завдання: визначити історичні засади використання електронних словників; з'ясувати переваги й недоліки використання електронних словників; розкрити класифікації електронних словників і надати їх приклади, висловити методичні поради щодо використання електронних словників.

Методи дослідження. У роботі використовувався комплекс методів теоретичного дослідження: порівняльний аналіз педагогічних, лінгвістичних джерел із метою визначення стану розробленості проблеми дослідження; аналіз навчально-методичної літератури щодо інтеграції у процес навчання англійської мови електронних словників; систематизація різних підходів на проблему класифікації сучасних електронних словників.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, у 2012 р. Наказом № 1060 Міністерства освіти і науки України було затверджено «Положення про електронні освітні ресурси (ЕОР)», у якому сказано, що ЕОР є складовою навчально-виховного процесу, має навчально-методичне призначення та використовується для забезпечення навчальної діяльності учнів, студентів, вважається одним із головних елементів інформаційно-освітнього середовища. Метою створення ЕОР є модернізація освіти, змістове наповнення освітнього простору, забезпечення рівного доступу учасників навчально-виховного процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання.

Появою комп'ютерної лексикографії як науки ми маємо завдячувати бажанню науковців 40–50-х років ХХ століття використовувати електронні обчислювальні машини (ЕОМ) для перекладу текстів із однієї мови на іншу. Перші електронні словники виникли як продукт досліджень у цій галузі. Розвиток новітніх інформаційних технологій наприкінці ХХ століття зробив можливим використання досягнень комп'ютерної лексикографії при навчанні англійської мови.

Бурхливий розвиток комп'ютерної лексикографії в останнє десятиріччя довів переваги електронних словників над друкованими. Як відомо, більшість паперових словників поділяється на дві категорії. Перша – популярні словники, які зручні, невеликого формату, але досить примітивні.

Часто в кишеньковому словничку неможливо знайти потрібне слово, або його переклад обмежений. Друга категорія – об'ємні професійні видання, громіздкі в користуванні та незручні для швидкого отримання інформації.

На думку українських дослідників [9], серед досягнень української електронної лексикографії треба відзначити наступні ресурси. Перший електронний словник української мови – «Лексикографічна система «Словники України», яка об'єднує п'ять словників, зокрема орфографічний, орфоепічний, синонімічний, антонімічний, фразеологічний. Система містить близько 152 тисяч слів, близько 2,2 тисяч антонімічних пар, 9,2 тисяч синонімічних рядів, 56 фразеологізмів, а також 3 млн. похідних словоформ. Він був випущений накладом у 30 тисяч примірників. У роздрукованому вигляді він зайняв би понад 40 тисяч сторінок формату А-4. Диск «Словники України» був виданий українським мовним інформаційним фондом Національної академії наук України. Доступний он-лайн: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.

Безперечно, електронні словники поєднують великий об'єм зі зручністю користування [4]. Завдання електронних словників – задовольнити потреби найбільшої аудиторії, тому основною їх якісною перевагою має бути швидкість, зручність, корисність. Вони повинні відповідати запитам користувача з різним (в ідеалі – з будь-яким) мовним досвідом.

Популярність електронних словників серед студентів є мотиваційним фактором для вивчення англійської мови. Переваги комп'ютерних словників полягають в об'ємі запропонованої інформації, наявності різноманітного ілюстративного матеріалу, можливості прослухати слово, засвоєнні навчального матеріалу за допомогою спеціальної системи вправ, раціональному структуруванню інформації завдяки її зонуванню гіпертекстовими технологіями, посиленню внутрішньої мотивації користувачів до роботи над мовою, забезпеченні міжпредметних зв'язків, організації та актуалізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності тощо. Деякі словники дозволяють перекладати слова, не виходячи з текстового редактора або іншої програми Office, з якою працює користувач. Користувач може знайти слово, порівняти словникові статті одночасно в десятках словників та отримати більш детальне уявлення про сферу його використання.

Безперечно, комп'ютерні словники або енциклопедії мають використовуватися в навчальному процесі для розуміння тексту при його читанні й перекладі, підготовки різноманітних видів усних і письмових робіт англійською мовою, виконанні лексичних завдань різного ступеня складності. Озвучені в навчальних модулях електронних словників ключові слова можуть використовуватися в якості додаткового матеріалу з аудіювання.

На думку Т. Є. Шевченко й Н. Ю. Етенко, електронні словники перевершують паперові аналоги своєю функціональністю, маючи при цьому низку переваг: багатофункціональність – різноманітність додаткових функцій,

які спрощують звернення до словника; використання засобів мультимедіа – озвучування заголовних слів, введення ілюстративного матеріалу з фотографіями, анімацією, відеофрагментами, а так само використання різноманітних графічних засобів; актуальність і динамічність – можливість постійного оновлення інформації, а так само вилучення застарілих даних. Це одна з важливих переваг перед «паперовими» словниками, оскільки вони неминуче стають застарілими на момент їх випуску; великий обсяг словникової бази. У більшості електронних словників термінологічна база перевищує базу паперових словників і надає більш зручний доступ до інформації за рахунок використання гіперпосилань; варіативність у використанні – можливість використання словників у локальній та глобальній мережах, зокрема, використання оффлайнової та онлайнової версії; універсальність – як правило, програми дозволяють працювати відразу з декількома мовами й напрямками перекладу. Можливе використання будь-якої із включених до словника мов у якості вхідної; зручний пошук – можливість використання ефективної системи пошуку (повнотекстовий пошук, одночасний пошук у кількох словниках, висока швидкість пошуку). Так само зникає необхідність пам'ятати слово в точності, програма сама запропонує варіанти за першими буквами. В електронних словниках для доступу до вмісту використовуються різноманітні лінгвістичні технології, а саме: морфологічний і синтаксичний аналіз, повнотекстовий пошук, розпізнавання й синтез мови) [9].

На наш погляд, певні недоліки деяких словників полягають у тому, що в результаті дуже швидкого поповнення лексичних баз автори й редактори часто не встигають здійснити верифікацію всіх словникових одиниць. Уже сьогодні цей вид довідкової літератури є пріоритетним у багатьох видавництвах завдяки комерційному успіху таких проектів.

Крім того, є певні труднощі в організації навчального процесу з використанням електронних засобів, притаманні саме українській освіті. І це не тільки недостатнє забезпечення навчальних закладів ліцензійними програмами. Досліджуючи основні недоліки використання електронних засобів, визначимо, що на загальну результативність та ефективність процесу навчання англійської мови негативно впливають такі чинники: стихійність, епізодичність їх використання з боку викладачів; неспроможність інтегрувати знання й уміння щодо електронних засобів та інших дисциплін для вирішення навчальних завдань; неусвідомлення цінності електронних засобів та відсутність потреби їх використовувати [2].

Проте А. В. Шиба [10] зазначає, що негативний вплив більшості цих чинників можна подолати за допомогою:

- 1) активного практичного ознайомлення студентів і викладачів із сучасними електронними ресурсами та новими інформаційними технологіями, які допомагають оптимізувати процес навчання, що, у свою чергу, створює мотивацію до подальшого використання таких ресурсів;

2) використання для цього ресурсів мережі Інтернет, де наявні як перевірені часом розробки, так і найновіші (з описом, інструкціями, відгуками користувачів, а інколи і з пробними версіями).

Наш досвід викладацької діяльності свідчить про те, що комп'ютерні словники або енциклопедії можуть використовуватися не тільки для розуміння тексту в читанні й перекладі, а і для підготовки доповідей, рефератів та інших видів усних і письмових робіт з англійської мови, для виконання лексичних завдань різного ступеня складності (пошук інформації про значення слова, стильові характеристики, частотність вживання, сполучуваність, етимологію, синоніми, слова однієї тематичної групи тощо). До того ж озвучені ключові слова й тексти словникових та енциклопедичних статей можуть використовуватися в якості додаткового матеріалу з аудіювання та усного мовлення. Довідкові блоки з орфографії, граматики, пунктуації, стилістики можуть використовуватися при вивченні відповідних тем із англійської мови [3].

Дійсно, на сьогоднішній день вже створено досить велику кількість електронних словників, різних за призначенням, зручністю користування, спеціалізацією тощо, від мультимедійних енциклопедичних словників до вузькофахових спеціалізованих. Безперечно, електронні словники не тільки можуть, а й повинні використовуватися для навчання англійської мови, тому що вони відкривають великі можливості для творчості і студента, і викладача. У залежності від підготовленості викладача, його креативності, професіоналізму, інформаційної компетенції, а також від інтеркультурної компетенції, форми роботи з електронними словниками та завдання, що ставить перед студентом викладач, можуть бути досить різноманітними.

Безперечно, електронний навчальний словник поєднує в собі функції пошуку потрібної інформації, демонстрації мовних закономірностей і можливості засвоєння навчального матеріалу за допомогою спеціальної системи вправ. Але відсутність єдиної класифікації електронних словників ускладнює роботу викладачів, які працюють над методичними рекомендаціями щодо їх використання в навчальному процесі [6].

Загальновідомо, що всі словники, у тому числі й електронні, поділяються на енциклопедичні та лінгвістичні. У залежності від форми електронні словники можна поділити на дві великі групи – он-лайн, що представлені в мережі Інтернет, і словники на електронних носіях. Перші можна назвати такими, що змінюються, другі – постійними.

Електронні словники можуть бути одномовними (наприклад, тлумачні), двомовними (перекладними) та багатомовними (наприклад, термінологічні). Електронні словники, за їх носієм та засобами відтворення, поділяються на: 1) комп'ютерні; 2) кишенькові; 3) мобільні тощо. Комп'ютерні словники, у свою чергу, можна поділити на такі типи: 1) стаціонарні, які встановлюють на жорсткому диску комп'ютера;

2) переносні, які записують на компакт-дисках; 3) Інтернет-словники. Можливі комбінації цих комп'ютерних словників.

Електронні словники можна класифікувати також за специфічними технічними критеріями: мінімальні апаратні вимоги, середовище розробки, програмне забезпечення, необхідність установа, спосіб керування, спосіб завантаження, кількість словникових баз, обсяг необхідної оперативної пам'яті, можливість розширення словникової бази, наявність мультимедійних об'єктів, конвертації словникових баз у текстовий формат тощо.

Іноді електронні словники відносять до прикладного програмного забезпечення перекладацької діяльності, тобто до так званих перекладацьких інструментів, які використовують під час: 1) перекладу без участі користувача; 2) перекладу із частковою участю користувача; 3) перекладу користувачем із частковою допомогою електронних засобів.

На наш погляд, серед найбільш уживаних електронних словників для використання у процесі навчання англійської мови найбільше підходять ABBYY Lingvo, Мультитран, Urban Dictionary, Thesaurus Online, Оксфордський словник англійської мови, TheFreeDictionary.com, Babylon, Longman, McMillan та ін., див. рис. 1.

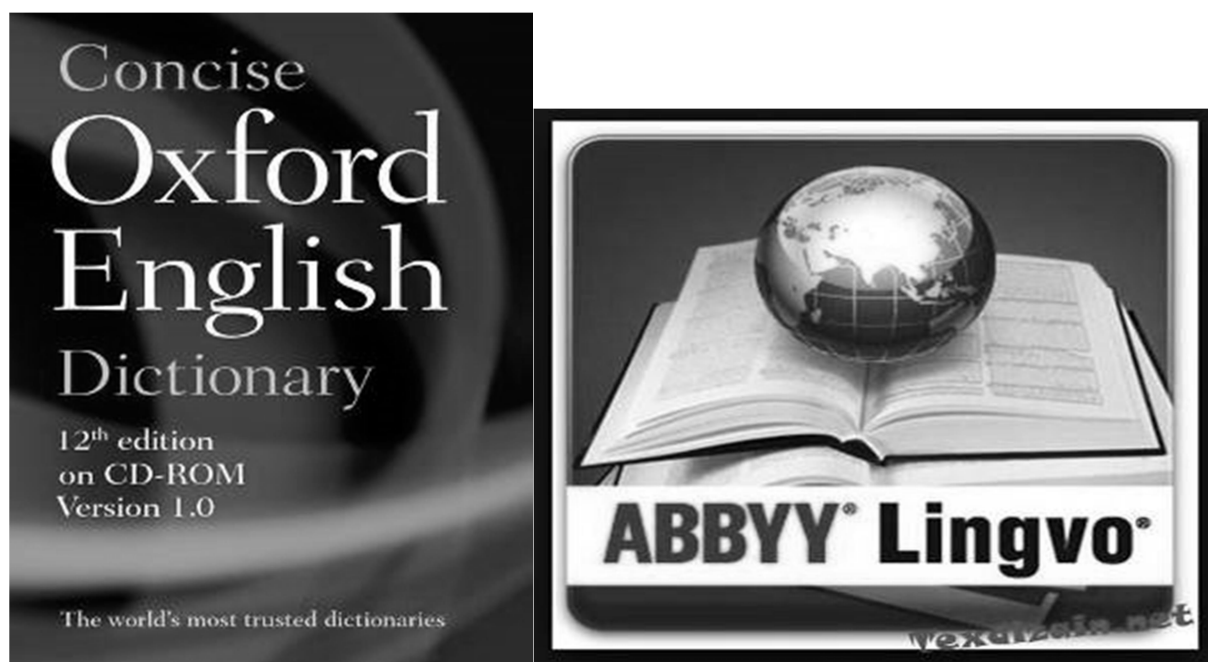

Рис. 1. Електронні словники з англійської мови.

Стисло схарактеризуємо найпопулярніші. Першим із таких словників є Lingvo виробництва компанії «Abby». Можна користуватися як он-лайн версією за адресою <http://radugaslov.ru/abbyy.htm>, так і стаціонарною версією, яка встановлюється на комп'ютер. Словники розподіляються не тільки за мовами (до 10 – від англійської до латини), а ще розподілені за вузькими професійними галузями. Також остання версія x5 має у своєму

складі тлумачні словники Colbud і Collins. На сьогоднішній день Lingvo є одним із найкращих стаціонарних електронних словників, бо інформацію може додавати та поновлювати не тільки виробник, а й користувач. Якщо немає словника з відповідної галузі, то з сайту «Асоціація лексикографів Лінгво» можна завантажити під оболонку словника необхідні глосарії за таким посиланням <http://www.lingvoda.ru/dictionaries/index.asp>.

Популярністю серед користувачів послуговується он-лайн словник «Мультитран» <http://www.multitran.ru/c/m.exe?a=1&SHL=2>, який навіть перевищує іноді популярність Lingvo. Як і в Linvo, у Мультитрані є чотири мови – англійська, німецька, французька та іспанська. Проте якість перекладу вузькоспеціалізованої лексики на порядок вище, ніж на ресурсах Lingvo, бо тематичні розділи висвітлено більш детально і користувачі, які зареєстровані в системі, можуть додавати нові слова й нові значення більш вільно. У форумах також є можливість задати питання з проблемних місць перекладу та отримати відповідь.

Словник <http://www.merriam-webster.com/> є популярною електронною версією Тлумачного словника і тезауруса У. Уебстера (Webster's Dictionary and Thesaurus), укладеного англійською мовою без жодного перекладу іноземною. Але перекладач мусить навчитися користуватися одномовними тлумачними словниками. По-перше, у двомовних словниках ще може не бути новітніх реалій, а у словнику, на кшталт Уебстера, може бути зафіксоване їх значення, отже потрібно робити переклад, виходячи з лексичного значення слова. По-друге, при перекладі англійською потрібно також уточнювати, де і коли правильно вжити те чи інше слово. Тому значення тлумачних словників, укладених мовою оригіналу, не можна недооцінювати, навпаки, вони суттєво доповнюють двомовні та багатомовні словники.

Longman Dictionary of Contemporary English <http://www.ldoceonline.com/> словник базової сучасної лексики англійської мови, яким можна користуватися під час опанування англійською мовою як основною або другою чи третьою іноземною. Є версією однойменного популярного тлумачного словника видавництва Longman, Велика Британія.

Окремої уваги заслуговує електронна версія Британської Енциклопедії (Encyclopaedia Britannica) <http://www.britannica.com/>, бо користувачу іноді потрібні знання з різних галузей науки і техніки, оскільки без розуміння технічних та виробничих процесів неможливо зробити адекватний переклад. Проте, незважаючи на вивіреність наукових даних, ця відома енциклопедія не так вже й популярна, бо безкоштовно нею можна користуватися лише певний період часу, а потім – тільки на комерційних засадах. Тому найбільш поширеною є Вікіпедія, безкоштовна багатомовна енциклопедія он-лайн http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page. Багатомовність дозволяє не тільки ознайомитися з науковою та технічною термінологією іноземними мовами, а також переглядати паралельні

сторінки рідною мовою, що дозволяє розширювати фонові знання користувача в тих галузях науки і техніки, з якими він працює.

Під час нашої практичної роботи з англійської мови ми пропонували студентам розробку вправ та завдань для використання при навчанні англомовному матеріалу (фонетиці, лексиці і граматиці) та видам мовленнєвої діяльності (аудіюванню, говорінню, читанню та письму) на аудиторних заняттях і в самостійній роботі з електронними словниками. Серед типових завдань, що ми розробили, можна назвати: переклад слів, словосполучень і тексту, з'ясування тлумачення слова, відпрацювання навичок вимови та аудіювання під диктовку носія мови, виконання вправ на лексичний та граматичний матеріал, написання коротких творів за матеріалами енциклопедичних словників, читання незнайомого тексту на загальне розуміння тощо.

Пропонуємо кілька цікавих дидактичних ігор із англійської мови для студентів вишів. Наприклад: Використання ігор на стартовій сторінці словника *TheFreeDictionary.com*.

1. Активізація пасивного словникового запасу.

А. Перед нами відома гра Hangman. Завдання просте: треба вгадати слово за кількістю літер і надрукувати його в поле. Якщо слово не вгадане, словник все одно відображає правильну відповідь та посилання, за яким можна подивитись повну словникову статтю на це слово.

Б. У грі WORDHUB треба з поданих літер за дві хвилини скласти якомога більше різних слів. Потім можна подивитися словникові статті вгаданих слів. Але корисніше та цікавіше буде подивитися перелік слів, які користувач вгадати не встиг.

2. Вправи з фонетики, аудіювання, письма.

Для цього вибираємо гру Spelling Bee на стартовій сторінці сайту словника, а потім один із трьох рівнів складності. Далі, прослухавши слово та прочитавши його визначення, студент має надрукувати його у спеціальному полі. Для покращення фонетичних навичок рекомендується повторювати слово за диктором. Якщо студент не вгадує слово, відображається правильна відповідь, натиснувши на яку можна подивитись повну словникову статтю цього слова.

3. Розширення словникового запасу шляхом вивчення синонімів.

Вибравши гру Match Up, треба підібрати синоніми. Незалежно від того, яким буде результат, для перевірки відповідей система словника переводить користувача на сторінку тлумачення поданих синонімів.

Використання кросвордів у словнику *Thesaurus.com*. Цей вид вправ дуже корисний для розширення пасивного словникового запасу та розвитку розуміння складного прочитаного тексту.

Зі стартової сторінки треба перейти на *Daily Crossword*. Щодня там нашій увазі пропонується новий кросворд. У разі виникнення труднощів,

можна звернутися за допомогою до *Crossword Solver* на тому ж сайті. У якості допомоги можна відкрити невідому літеру або слово. Якщо літера надрукована помилково, вона відображається червоним кольором.

Отже, запропоновані вправи можуть бути використані викладачем на різних етапах навчання, у різних вікових групах, з різним рівнем підготовки для скидання методичних рекомендацій із вивчення англійської мови. Все залежить від цілей та завдань, які викладач ставить перед собою, від рівня підготовки студентів та інших особливостей і умов проведення заняття.

Висновки. У результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що велику роль для ефективності впровадження електронних словників відіграє не тільки обізнаність викладача в перевагах їх використання, досвід і системність їх використання, а й мотивація та інтерес самих студентів. На наше глибоке переконання, сучасний викладач і студент мають вільно використовувати електронні словники для вирішення поставлених навчальних завдань на заняттях з англійської мови, оскільки за електронними освітніми ресурсами майбутнє.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у вивченні питань особливості інтеграції електронних словників для різного контингенту учнів (початкова, середня, старша школа) і студентів (фахових і нефахових напрямів), що сприятимуть ефективності й оптимізації процесу навчання англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька, І. (2017). Полікультурна освіта студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (70), 38–48 (Biletska, A. (2017). Students' multicultural education in the process of foreign language study. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 6 (70), 38–48).
2. Білецька, Ю. Г. (2016). *Формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Харків (Biletska, Ju. H. (2016). *Forming professional competence of the future translators by means of information and communication technologies* (PhD thesis). Kharkiv).
3. Костікова, І. І., Кудреватих, Ф. Г. (2015). Використання електронних словників у процесі навчання англійської мови. *Молоді фахівці – майбутнє науки: зб. наук. пр. студентів ХНУ*, 6, 157–163. Харків (Kostikova, I. I., Kudrevatykh, F. H. (2015). The use of electronic dictionaries in the process of English study. *Young specialists are the scientific future*, 6, 157–163. Kharkiv).
4. Костікова, І. І. (2017). Навчання англійської мови з використанням електронних словників. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії: зб. тез*, 95–98. Кропивницький (Kostikova, I. I. (2017). Learning English with the use of electronic dictionaries. *Foreign language in specialists' professional training: problems and strategies*,. 95–98. Kropyvnytskyi).
5. Костікова, І. І. (2008). *Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови засобами інформаційно-комунікаційних технологій*. Харків: Колегіум (Kostikova, I. I. (2008). *Training future foreign language teacher by means of information and communication technologies*. Kharkiv: Kolegium).

6. Костікова, І. І., Христенко, Н. Є. (2017). Електронні словники – засіб у процесі навчання англійської мови. *Філологічні студії*, 23, 128–133 (Kostikova, I. I., Khrystenko, N. E. (2017). Electronic dictionaries are the means in the process of English study. *Philological studies*, 23, 128–133).

7. Маслюк, А. О. (2012). *Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інформаційно-комунікаційних технологій* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Кіровоград (Masliuk, A. O. (2012). *Forming professional and pedagogical competence of the future foreign language teacher by means of information and communication technologies* (PhD thesis). Kirovohrad).

8. Морська, Л. І. (2007). *Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій*. Тернопіль (Morska, L. I. (2007). *Theoretical and methodological principles of training foreign language teacher to the use of information technologies*. Ternopil).

9. Шевченко, Т. Є., Етенко, Н. Ю. *Сучасні форми словникової продукції: український онлайн-сегмент*. Режим доступу: <http://lib.nure.ua/storage/app/media/doc/2015/3.pdf> (Shevchenko, T. E., Etenko, N. U. *Modern forms of dictionary products: the Ukrainian online segment*. Retrieved from: <http://lib.nure.ua/storage/app/media/doc/2015/3.pdf>).

10. Шиба, А. В. (2013). Використання нових інформаційних технологій у процесі формування професійної компетентності майбутнього перекладача засобами інтерактивних технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 28 (81), 356–365. Запоріжжя (Shyba, A. V. (2013). Use of new information technologies in the process of forming professional competence of the future translator by means of interactive technologies. *Pedagogics of forming creative personality in higher and general schools*, 28 (81), 356–365. Zaporizhzhia).

РЕЗЮМЕ

Костикова Илона. Применение электронных словарей в процессе обучения английскому языку.

Цель статьи заключается в выявлении теоретической основы эффективности использования электронных словарей на занятиях по английскому языку. Методы исследования: анализ, систематизация и т.д. Результаты исследования: выяснение принципов, преимуществ, недостатков использования электронных словарей, раскрытие классификации электронных словарей. Практическое значение исследования: методические рекомендации использования электронных словарей. Вывод: эффективность внедрения электронных словарей основывается на осведомленности, опыте, системности их использования. Перспективы дальнейших научных исследований заключаются в изучении вопросов интеграции электронных словарей для разного контингента пользователей.

Ключевые слова: применение, эффективность, обучение, электронный словарь, английский язык, методические рекомендации, преподаватель, студент.

SUMMARY

Kostikova Ilona. Use of electronic dictionaries in the English learning process.

In the article the theoretical underpinnings of efficiency of using electronic dictionaries at English lessons are shown. The complex of theoretical methods was drawn in the research: comparative analysis of pedagogical, linguistic sources with the purpose of determination of the state of developed research problem; analysis of didactical sources as

for the integration of electronic dictionaries to the process of English study; systematization of different approaches as for classification of modern electronic dictionaries.

As we know traditionally language learners use electronic dictionaries simply as a reference source. But modern possibilities allow an English teacher to use electronic dictionaries for working out new forms of classroom activities. Besides, many modern electronic dictionaries have their own devices for individual language learning.

The basic results of the article are determination the historical bases of using electronic dictionaries, the advantages and disadvantages of using electronic dictionaries, classification electronic dictionaries, methodological recommendations of their usage.

Also we recommend some kinds of games with electronic dictionaries, because it makes language learning easier and more efficient. We give methodological recommendations, the examples of exercises with electronic dictionaries for forming pronunciation skills, vocabulary usage and grammar points, and also for teaching speech activities.

So, the usage of electronic dictionaries is not just possible, it is essential in the English learning process, because they are useful for working out various kinds of activities. They give a teacher a great environment for classroom creativity. And students, in their turn, get motivated and interested in the learning process and in learning English in the whole.

The conclusion of the paper shows that the efficiency of using electronic dictionaries at English lessons is the result of the teacher's awareness, experience, system usage as well as student's motivation and interest.

Key words: *usage, efficiency, learning, electronic dictionary, English, methodological recommendations, teacher, student.*

УДК 370.036-373.67

Лі Аньань

Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

ORCID ID 0000-0002-0699-120X

DOI 10.24139/2312-5993/2018.02/013-024

МУЗИЧНЕ ПРОСВІТНИЦТВО В МИНУЛОМУ І СЬОГОДЕННІ

У статті розглянуто процес становлення традицій освіти в культурно-історичній європейській та українській проєкціях. Охарактеризовано наукові дані в області музичної психології та педагогіки, що сприяють підвищенню ефективності музичного освіти. Аналізується специфіка музично-просвітницької діяльності в умовах сучасної шкільної освітньої системи й завдання, актуальні для діяльності вчителя музики в умовах інформаційно-комунікативних і технологічних інноваційних процесів. Виявлено актуальні проблеми в галузі музично-просвітницької діяльності, що вимагають поглибленого вивчення.

Ключові слова: *музично-просвітницька діяльність, музичне сприйняття, вчитель музики, учні старших класів.*

Постановка проблеми. Питання музичного просвітництва є надзвичайно важливими для сучасної мистецько-освітньої системи в цілому, і особливо – для прищеплення сучасній шкільній молоді потреби у сприйнятті музичного мистецтва в усьому його художньому різноманітті й духовному